

SVENSKT NÄRINGSLIV

Utbildningsdepartementet

Vår referens/dnr:

214/2015

103 33 Stockholm

Er referens/dnr:

U2015/04800/GV

2016-02-04

Remissvar

Ökad insyn i fristående skolor (SOU 2015:82)

Svenskt Näringsliv har givits möjlighet att besvara ovan rubricerad utredning. Öppenhet och transparens är en självklarhet i skolsektorn. Däremot gör Svenskt Näringsliv en annan bedömning än utredningen och anser inte att det finns skäl att omfatta fristående skolor av offentlighetsprincipen. Några egentliga vinster görs egentligen inte genom införandet och vi bedömer inte att nyttan av att införa offentlighetsprincipen överstiger de kostnader som uppstår och menar att öppenhet och transparens kan åstadkommas på andra sätt. Införandet av offentlighetsprincipen skulle innebära en kraftig ökad administrativ belastning som i slutändan drabbar eleverna negativt. Mot bakgrund av detta avstyrker Svenskt Näringsliv införandet av offentlighetsprincipen i fristående skolor.

Offentlighetsprincipen är en central del i den svenska rättsordningen. Den skapar förutsättningar för allmänhet och media att få insyn i och information om statens och kommunernas verksamhet. Offentlighetsprincipen ger exempelvis yttrandefrihet, meddelarskydd för tjänstemän och gör allmänna handlingar offentliga.

Vid en första anblick kan tanken på att införa offentlighetsprincipen för fristående skolor te sig som en god idé, men det är viktigt att fundera på vad det är som ska uppnås och vilka andra alternativ som kan ge motsvarande eller bättre effekt. Vi välkomnar öppenhet och transparens inom hela skolsektorn. Genom att skolan är offentligt finansierad har allmänheten ett stort intresse i verksamheten och en självklar rätt till insyn. För elever och föräldrar är det avgörande att ha tillgång till kvalitets- och resultatmått för att kunna välja rätt utbildning och skola. De måtten tillsammans med tillgången till elev- och föräldraenkäter och Skolinspektionens tillsyns- och granskningsrapporter behövs för att kunna göra väl medvetna val. Den informationen finns idag. Däremot finns det fortfarande mycket kvar att göra för att göra den informationen lättillgänglig för elever, föräldrar, journalister och andra som kan ha intresse av att jämföra och granska skolan. Skolverket och Skolinspektionen har påbörjat det arbetet men de har en bit kvar på vägen. Ramarna finns också i förordning 2015:195 om ett nationellt informationssystem för skolväsendet, som trädde i kraft 1 juli 2015 där det specificeras vilka mått som ska redovisas.

Inspiration till utformandet av detta arbete kan bland annat hämtas från flera kommuner som till exempel Stockholm, Nacka och Sollentuna. Svenskt Näringsliv, Sveriges kommuner och

Svenskt Näringsliv Confederation of Swedish Enterprise

Postadress/Address: SE-114 82 Stockholm Besök/Visitors: Storgatan 19 Telefon/Phone: +46 (0)8 553 430 00
www.svensktnaringsliv.se Org. Nr: 802000-1858

landsting och Friskolornas riksförbund driver sedan ett par år även sajten www.grundskolekvalitet.se som kan fungera som inspiration för myndigheterna. Inspiration för redovisning av kvalitetsarbete kan också hämtas från flera fristående skolor. Academias kvalitetsredovisning är ett exempel.

Att införa offentlighetsprincipen i privata företag är komplicerat. Det visas exempelvis genom den stora mängd antaganden som utredningen gör och det är på grund av detta svårt att förutspå konsekvenserna av förslagen. Att skolorna ska leva upp till skollagens krav på kvalitet, resultat och värdegrundsarbete är en självklarhet. Som ovan beskrivs behövs också ett fortsatt arbete med att öka transparensen och tillgängligheten kring kvalitetsmått, resultatmått och elevers och föräldrars upplevda kvalitet och nöjdhet.

Frågan om hur offentlighetsprincipen kan införas i privata bolag och statliga bolag har också utretts tidigare. Det har bedömts innebära stora kostnader och varit svårt att införa. Till exempel har en tidigare utredning om införande av en fullständig offentlighetsprincip i statliga bolag avförts då det inte ansetts genomförbart och det konstateras i SOU 2103:53, Privata utförare – kontroll och insyn, ett delbetänkande till Utredningen om en kommunallag för framtiden att ett krav på att privata utförare ska tillämpa offentlighetsprincipen leder till en kraftigt ökad administrativ börda. Den utredningen menar att en privat utförare inte nödvändigtvis har samma system för till exempel dokumentation och diarieföring som en kommunal förvaltning och att det skulle kunna bli mycket kostsamt för privata utförare att tvingas anpassa sig till ett krav om offentlighetsprincip. Det konstateras också att det i förarbetena till nuvarande bestämmelse vad gäller insyn är svårt att få offentlighetsprincipen att fungera hos en privat utförare och att det inte alltid är enkelt för erfarna kommunala tjänstemän och förtroendevalda, som ändå bör vara väl bekanta med regelverket, att tillämpa offentlighetsprincipen. Utredningen gör bedömningen att det inte är möjligt att införa ett krav på att privata utförare ska tillämpa offentlighetsprincipen.

Vad som är en allmän handling är inte alldeles enkelt att avgöra. Ett kriterium handlar om att en handling som är upprättad hos myndigheten är att anse som allmän. En fråga är dock när en handling är betraktad som upprättad. Vad gäller icke-expedierade handlingar finns ett antal prövningsalternativ för att bedöma om en handling är upprättad. Detta framgår kortfattat på sid 32 i den nu aktuella utredningen. Kriterierna för att avgöra om handlingen är upprättad (och därmed allmän) öppnar för tolkningsutrymme. Dessutom torde en betydande del av de handlingar som skulle betraktas som allmänna sekretessbeläggas, då de kan gälla skyddsvärda personliga eller ekonomiska förhållanden. Någon ökad insyn erhålls därmed inte. Till bilden hör också att sekretessprövningen i sig ofta är juridiskt komplicerad.

Kommunerna har lång erfarenhet av att hantera offentlighetsprincipen, och har därmed en betydande kunskap om densamma. Inte desto mindre finns skäl att anta att en viss underregistrering sker i förhållande till lagstiftningens krav. Att lagstiftningen är komplicerad även för de som idag omfattas av offentlighetsprincipen visas exempelvis av att när Tidskriften Scoop 2014 granskade hur kommunala skolor hanterar offentlighetsprincipen var det var fjärde skola som inte nådde upp till lagstiftningens krav.

Till bilden hör att de största negativa konsekvenserna av ett införande av offentlighetsprincipen skulle inträffa för små friskolor, som inte har möjligheter att centralt avsätta resurser, såväl avseende personer och kompetens – vars kostnader då kan fördelas på flera skolor - för denna hantering.

Kommunen har också redan idag möjlighet till insyn i fristående grundskolor genom 10 kap. 41§ och i fristående gymnasieskolor genom 15 kap. 34§ i Skollagen. Fristående skolor ska även bevara nationella prov och elevernas lösningar och genom 29 kap. 18§ i Skollagen regleras att en fristående skola ska lämna över elevernas betyg till kommunen där de då blir allmänna handlingar.

Kommunernas möjlighet till insyn tillsammans med Skolinspektionens tillsyn samt den många gånger omfattande uppgiftsinsamling som framför allt sker via Statistiska centralbyrån till Skolverkets olika databaser gör att det offentliga bör bedömas ha en god insyn i fristående skolors verksamhet. Kommunernas möjlighet till insyn i fristående skolor genom skollagen skärptes också 2015. Inför 2015 fattade även Skolinspektionen beslut om att samtliga fristående skolor ska besökas och granskas minst en gång per år. För kommunala skolor gäller var tredje år, och då är det endast vissa av de kommunala skolorna som besöks i tillsynen. Utöver detta gör även Skolinspektionen noggrann granskning av de fristående huvudmännens ekonomiska förhållanden, någon motsvarande granskning sker inte av kommunal verksamhet. Genom 26 kap. §§ 7 och 8 fastslås även i skollagen att Skolinspektionen har rätt att ta del av alla handlingar myndigheten anser behöva för att utöva tillsyn.

Majoriteten av de fristående skolorna drivs som aktiebolag och där finns redan en omfattande offentlig reglering i och med aktiebolagslagen med offentliga årsredovisningar, revisorer, regler för styrelseansvar med mera. Även vid andra företagsformer ställs krav på årsredovisningar, revision och viss insyn.

Allmänhetens möjlighet till insyn och föräldrar och elevers möjlighet att granska och jämföra utbildningar och skolor finns idag. Däremot behöver verktygen utvecklas och framför allt elever och föräldrars tillgång till kvalitets- och resultatdata öka. Införandet av offentlighetsprincipen i fristående skolor skulle kraftigt öka skolornas administrativa börda och resurser som annars hade kunna läggas på undervisning går till annat. I slutändan är det eleverna som drabbas. I och med att det idag finns en stor insyn i fristående skolor från det offentliga och för den enskilde gör vi bedömningen att offentlighetsprincipen inte bör införas för fristående skolor. Kostnaderna skulle bli så pass höga och konsekvenserna är så pass stora utan att någon egentlig nytta uppstår. Därför anser vi inte att det är ändamålsenligt att offentlighetsprincipen omfattar de fristående skolorna och de möjligheter till insyn som redan idag existerar är tillräckliga.

Mot denna bakgrund avstyrker Svenskt Näringsliv förslaget om att offentlighetsprincipen bör gälla fristående skolor.

FÖRENINGEN SVENSKT NÄRINGSLIV

Tobias Krantz
Chef, utbildning forskning och innovation

Johan Olsson
Utbildningspolitisk expert